Länsstyrelsen Stockholm

Datum
2020-05-11

Beteckning
101-10159-2020

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Betänkandet Hållbar slamhantering (SOU 2020:3)

Er beteckning: M2020/00078/Ke

Sammanfattning

Länsstyrelsen välkomnar utredningen om hållbar slamhantering som ett steg i att förnya det gällande regelverk för spridning av avloppsslam på åkermark (SNFS 1994:2) som vi anser är föråldrat.

Länsstyrelsen i Stockholms län avstyrker alternativ 1 i betänkandet som innebär ett totalt spridningsförbud med mycket begränsade undantag. Detta främst på grund av risken att det går emot EU-rättens regler om fri rörlighet och att det försvårar möjligheten att skapa kretsloppsanpassade avloppssystem. Länsstyrelsen har även tagit fasta på följande konstaterande i utredningen:

”Evidensen för att ett totalförbud är nödvändigt saknas dock, forskningen har inte kunnat belägga att slamgödslade grödor ger hälsopåverkan eller påverkar ekosystemen i jordbruket på ett negativt sätt. Klara belägg finns däremot för att slamgödning tillför växtnäring och mullämnen som jordbruket efterfrågar.”

Länsstyrelsen tillstyrker alternativ 2 i utredningen som innebär ett spridningsförbud med undantag för spridning av hygieniserat och kvalitetssäkrat slam på produktiv jordbruksmark. Detta förutsatt att kompletterande regelverk gällande övriga organiska gödselmedel utreds samt att frågan om bästa möjliga resursutnyttjande från avloppsreningsverk utreds vidare.

Länsstyrelsen anser att det inte är lämpligt med ett krav på återvinning av fosfor ur avloppsslam. Förslaget riskerar att missgynna utvecklingen av nya avloppssystem där näringsämnen kan utvinnas tidigare i processen och fokus bör inte ligga på att enbart utvinna fosfor utan så mycket resurser som möjligt från avloppssystemen.

Författningsförslag

Alternativ 1, totalt spridningsförbud med mycket begränsade undantag (kap 1.2 6§)

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag alternativ 1 med följande argument:

- Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att det finns en stor risk att alternativ 1 inte går att genomföra på grund av EU-rättens regler om fri rörlighet.

Postadress
Länsstyrelsen Stockholm
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress
Regeringsgatan 66

Telefon
010-223 10 00
Fax
010-223 11 10

E-post/webbplats
stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

- Som utredningen fastslår så har dagens forskning kring spridning av avloppsslam ännu inte påvisat några negativa effekter på hälsa och miljö.
- Länsstyrelsen har i sin strategi för Miljökvalitetsmålet Ingen övergödning lagt ett stort fokus på att skapa kretslopp. Bland annat lyfter strategin fram förslag på åtgärder som handlar om att kretsloppsanpassa avlopp för möjliggörandet av återföring av näring till jordbruket. Alternativ 1 innebär i praktiken att syftet med sådana avloppssystem går förlorat.
- Det kommer att vara mycket svårt att motivera till uppströmsarbete om ett totalt spridningsförbud införs. Resultatet från det regionala övervakningsprogram där Länsstyrelsen deltagit visar på ett framgångsrikt arbete med förbättrad kvalitet på avloppsslam. Länsstyrelsen vill gärna se en fortsättning på detta arbete.
- Att inga tekniker för utvinning av fosfor från avloppsslam finns i kommersiell skala innebär att ett totalförbud ställer stora krav på investeringar i tekniker och infrastruktur. Det är ett för stort risktagande i dagsläget då sådana anläggningar kan innebära en låsning till en teknik som eventuellt inte är lämplig för att uppnå cirkulär ekonomi i framtiden.
- Länsstyrelsen har ställt sig positiva till utredningen om Mer biogas! För ett hållbart Sverige (SOU 2019:63). Att då införa ett totalt spridningsförbud som riskerar att minska incitamenten att röta avloppsslammet är kontraproduktivt.

Alternativ 2, spridningsförbud med undantag för spridning av hygieniserat och kvalitetssäkrat slam på produktiv jordbruksmark (kap 1.2 6§)

Länsstyrelsen ställer sig positiv till utredningens förslag alternativ 2.

Länsstyrelsen anser att det är angeläget att förnya dagens gällande regelverk från 1994 (SNFS 1994:2). Av den anledningen anser vi att utredningens alternativ 2 bör antas. Även om Länsstyrelsen anser att frågan om näringsåtervinning från avloppsreningsverk bör utredas i ett bredare perspektiv så ser vi positivt på alternativ 2 då det främjar utvecklingen av kretslopp, samt att kontrollstationerna innebär att utformningen regelbundet kan revideras utifrån ny kunskap.

Då osäkerhet råder kring nya kemikalier och eventuella kombinationseffekter som kan påverka slammet negativt anser Länsstyrelsen att det är viktigt att kontrollstationerna som utredningen föreslår ska genomföras vart femte år är grundliga och vetenskapligt underbyggda.

Länsstyrelsen ser inget hinder ur miljösynpunkt att slam även ska kunna användas inom andra användningsområden än produktiv jordbruksmark, exempelvis som jordförbättring eller anläggningsjord, men att det är viktigt att regelverket i sådana fall förhindrar risk för näringsläckage.

Krav på återvinning av fosfor ur avloppsslam (kap 1.2 8§)

Utredningen föreslår ett krav på 60 % återvinning av fosfor ur avloppsslam från avloppsreningsverk som är större än 20 000 pe. Länsstyrelsen anser att detta krav inte är lämpligt av följande skäl.

- Det råder fortfarande stora osäkerheter kring lämplig teknik för utvinning av fosfor ur avloppsslam och risken finns att stora investeringar görs i tekniker som sen visar sig inte vara de mest lämpliga.
- Förslaget innebär att fosfor måste utvinnas ur avloppsslam. Detta missgynnar utvecklingen av nya avloppssystem där näringsämnen kan utvinnas tidigare i processen. Stora projekt med införande av källsorterande avloppssystem pågår bland annat i Helsingborg med syfte att få ut en renare produkt med högre koncentrationer av näringsämnen för återföring till jordbruksmark. Ett annat exempel på ett nytt avloppssystem är separerande förbränningstoaletter med hanterbara fraktioner.
- Utredningens direktiv att enbart fokusera på fosfor riskerar att utvecklingen blir för begränsad. Fokus bör istället ligga på att återvinna så mycket resurser som möjligt från avloppssystemen.

Länsstyrelsen anser därför att teknikutvecklingen för återvinning av näringsämnen från avloppssystemen bör drivas med hjälp av finansieringsstöd på samma sätt som för läkemedelsrening vid avloppsreningsverk.

Allmänna synpunkter

För att kunna uppnå en cirkulär ekonomi anser Länsstyrelsen att en utredning med enbart fokus på fosfor inte är ändamålsenligt. För att kunna nå detta syfte behövs fokus även finnas på andra näringsämnen och mullbildande ämnen. Fokus bör därför ligga på giftfria kretslopp. Utredningens direktiv har således varit för snäva. Ett bredare perspektiv krävs för att få en samhällsutveckling mot mer cirkulära system.

Den stora potential som finns med att utvinna fosfor från gruvavfall kan medföra en risk för att den fosforprodukt som skapas vid förbränning av avloppsslam konkurreras ut. Det är därför av stor vikt att regelverket inte låser sig till vissa tekniker utan att möjligheten att skapa kretslopp hålls så öppen som möjligt. För att näring från avloppsslam ska kunna konkurrera på lika villkor med övriga gödselmedel på marknaden delar Länsstyrelsen utredningens uppfattning att det är nödvändigt med kompletterande regelverk gällande övriga organiska gödselmedel för att få ett heltäckande regelverk.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Johan von Sydow. I den slutliga handläggningen har även deltagit miljödirektör Göran Åström, förvaltningsdirektör Mathias Wahlsten, landsbygdsdirektör Ulrika Lundberg samt miljöhandläggare Lisa Magnusson, föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Annika Löfgren, annika.lofgren@regeringskansliet.se